

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Пономаренко Лариса Олександрівна

УДК 002:364-781.3/.4:37-051-057.85+025.2-025.14:37:01

**ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ
ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ РЕСУРСІВ
ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ**

Спеціальність 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство,
бібліографознавство

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, НАН України.

Науковий керівник: член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук
Попик Володимир Іванович,
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського,
генеральний директор

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Слободяник Михайло Семенович,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,
професор кафедри документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

кандидат наук із соціальних комунікацій,
Костирко Тамара Миколаївна,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, директор бібліотеки

Захист відбудеться «__» травня 2015 р. о __.годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського за адресою: 03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3.

З дисертацією можна ознайомитися в читальному залі бібліотекознавчої літератури Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за адресою: 03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3.

Автореферат розіслано «__» _____ 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук
В.М. Удовик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасна бібліотека як інформаційно-комунікаційна система, яка концентрує, виробляє та надає суспільству для користування інформаційні ресурси в традиційному та електронному вигляді, є посередником у соціальній комунікації, пов'язаній із обміном науковою та соціокультурною інформацією. В умовах стрімкого зростання обсягів інформації особливого значення у діяльності бібліотек набуває забезпечення її організації відповідно до актуальних інформаційних запитів освіти, науки і культури шляхом створення електронних каталогів, баз даних, науково-довідкових ресурсів та забезпечення дистанційного доступу до віддалених ресурсів інших бібліотек, інформаційних центрів і мереж.

У галузі освіти провідним центром такої роботи стала заснована Національною академією педагогічних наук України у 1999 р. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського (далі ДНПБ) як національне галузеве книгосховище, координаційний та інформаційно-методичний центр широкої мережі бібліотек освітянської галузі, головною метою якої є забезпечення фахових потреб освітян держави.

Головним завданням розвитку освітянських бібліотек є формування українського сегменту освітнього інформаційного простору, розвиток наукових комунікацій в умовах трансформації функцій бібліотек щодо забезпечення доступу як до власних, так і світових ресурсів у традиційному та електронному вигляді.

Провідна роль у процесі забезпечення інформаційних потреб педагогічної науки належить формуванню різних видів та рівнів бібліографічної інформації в системі галузевого ресурсу.

Актуальність дослідження зумовлена потребою суб'єктів освіти, суспільства і держави у створенні сучасної галузевої інформаційної системи бібліографічних ресурсів та необхідністю наукового осмислення й практичного подолання протиріч між темпами зростання галузевих інформаційних ресурсів та сучасними можливостями бібліотек у задоволенні інформаційних потреб науковців і практиків освітянської галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу підготовлено в межах відомчих досліджень „Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України” ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського (державний реєстраційний номер 0103U003617) та "Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики" (державний реєстраційний номер 0107U010704).

Мета дослідження полягає у вивченні інформаційних потреб та системи бібліографічних ресурсів педагогічної проблематики, розробці засад забезпечення інформаційних потреб (далі П) користувачів бібліотек освітянської галузі України у бібліографічній інформації.

Завдання дослідження:

1) дослідити історіографію питання та джерельну базу дисертаційного дослідження;

2) охарактеризувати основні завдання й функції галузевої системи освітянських бібліотек та роль ДНПБ як науково-методичного та координаційного центру;

3) створити комплексну методiku аналізу ІІ користувачів освітянських бібліотек;

4) дослідити специфіку фахових ІІ різних категорій науковців і практиків освітянської галузі у джерелах бібліографічної інформації первинного та вторинного рівня документів;

5) з'ясувати основні недоліки бібліотечно-бібліографічного забезпечення ІІ освітян з метою створення інтегрованої системи бібліографічних ресурсів;

6) побудувати модель структури системи показників для реалізації потреб педагогічної науки у процесі цілеспрямованого формування інформаційної системи в традиційному і електронному вигляді;

7) визначити науково-організаційні та науково-методичні засади формування системи бібліографічних та реферативних документів педагогічної тематики в галузевому масштабі;

8) охарактеризувати розвиток і перспективи інтегрованої галузевої системи бібліографічних документів педагогічної проблематики.

Об'єкт дослідження: система галузевих бібліографічних ресурсів педагогічної науки в Україні на базі освітянських бібліотек.

Предмет дослідження: вивчення ІІ користувачів бібліотек освітянської галузі, створення концептуальних засад галузевої системи бібліографічних інтегрованих ресурсів педагогічної проблематики України.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період початку – 10-ті роки ХХІ ст., коли була побудована мережа освітянських бібліотек незалежної України та створено основні засади системи галузевих інформаційних ресурсів на базі ДНПБ.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнонаукові підходи до пізнання (історизму, системний, структурно-функціональний, модельний, класифікації), з використанням проблемно-тематичного, історіографічного, бібліографічного методів, методи соціальної комунікації та інформаційного аналізу, аналітичних методів порівняння і узагальнення, а також бібліотечно-соціологічні методи дослідження наукових потреб користувачів у ресурсах та побудови системи й показників розвитку ресурсів галузевих бібліотек.

Використано також методологічні та методичні розробки вчених, які професійно опрацьовували питання, пов'язані з темою дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автором вперше:

- вивчено специфіку ІІ вчених НАПН України, викладачів профільних вузів МОН України, широкого кола практиків освітянської галузі та визначено ступінь задоволення їх інформаційних потреб у бібліографічній інформації;

- з'ясовано основні недоліки галузевої системи бібліографічних ресурсів, розроблено науково-методичні та науково-організаційні основи формування системи вторинних галузевих інформаційних документів на базі освітянських бібліотек педагогічної галузі;
- здійснено типологічну класифікацію функціональної, жанрово-типологічної та організаційної структури системи бібліографічних інформаційних ресурсів;
- побудовано структурну модель системи бібліографічних ресурсів педагогічної науки у традиційній та електронній формі, визначені принципи побудови інтегрованого електронного ресурсу бібліографічної інформації психолого-педагогічної тематики;
- охарактеризовано шляхи реалізації, етапи створення, сучасний стан і перспективи розвитку зведеної інформаційної бібліографічної системи освітянських бібліотек.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що в ньому розроблено методичні засади вивчення ІІ користувачів бібліографічної інформації, побудовано та реалізовано модель інформаційно-бібліографічного напряму діяльності ДНПБ як головного науково-дослідного, інформаційно-методичного центру мережі освітянських бібліотек України, шляхів створення інформаційного ресурсу та інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотек мережі, принципи підготовки зведених планів науково-інформаційної й видавничої діяльності освітянських бібліотек України та основних заходів бібліотек.

Результати дослідження можуть бути використані книгознавцями, бібліотекознавцями та бібліографознавцями при написанні монографій, наукових праць, спецкурсів профільних ВНЗ.

Особистий внесок здобувача. Основні положення та висновки належать дисертантові одноосібно.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження було викладено й обговорено: на міжнародних наукових конференціях: „Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики” (21–23 травня 2007 р., м. Київ), „Бібліотека вищого навчального закладу – центр науково-інформаційного забезпечення підготовки національних кадрів” (20–21 вересня 2007 р., м. Кам'янець-Подільськ), „ІНТРАНЕТ/ЕКСТРАНЕТ-ресурси в наукових бібліотеках” (9–10 жовтня 2007 р., м. Київ), „Бібліотечно-інформаційний комплекс у контексті розвитку суспільства знань” (6–7 жовтня 2009 р., м. Київ), „Формування і розвиток бібліотечного електронного середовища” (4–6 жовтня 2011 р., м. Київ), „Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу” (14 жовтня 2013 р., м. Вінниця), „Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів” (9 жовтня 2013 р., м. Київ), „Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору” (21–23 жовтня 2014 р., м. Київ), а також на декількох всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Публікації. Основні положення дослідження викладено у 14 одноосібних публікаціях, з них – 7 у фахових виданнях та 2 відображені у міжнародних наукометричних базах даних.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що містить 198 позицій, 4 додатки. Обсяг основного тексту дисертації 177 сторінок, загальний обсяг 205 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, окреслено мету і завдання, визначено його об'єкт і предмет, наведено дані про зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертації.

У **першому розділі „Історіографія, методологічні засади та джерельна база дослідження”** розглядаються питання стану дослідження теми, розкрито різні аспекти теорії ІІ, концептуальні засади попередніх досліджень, присвячених формуванню бібліографічних електронних ресурсів.

Зв'язок з темою мають праці, де оглянуто досвід побудови мережі й створення інформаційного галузевого ресурсу, що належать П. Роговій, Н. Вараксіній, Н. Тарасовій, Н. Палациній, О. Угловій, С. Кантлін, С. Коваленко та ін. Теоретичні засади розвитку інфокомунікаційного простору освітянських бібліотек та класифікації цих бібліотек і читацьких інформаційних потреб розглядаються у працях Ю. Жука, Н. Апшай.

В історіографії питання виокремлено теоретико-методологічні праці й розробки вітчизняної та зарубіжної науки у галузі дослідження проблеми забезпечення розвитку інформаційних ресурсів бібліотечного профілю, теорії і методів вивчення ІІ різних користувачів, феномену документальних та електронних інформаційних ресурсів.

Внесок у розробку теорії інформаційних потреб було здійснено Е. Бернштейном, Д. Блюменау, В. Бородинею, С. Злочевським, С. Коготковим, А. Остаповим, А. Соколовим, Д. Шехуріним. ІІ спеціалістів різних галузей розглядалися фрагментарно, зокрема: бібліотекарів (Л. Ляшенко), керівників органів і установ здоров'я (Т. Мосько), юристів (О. Васюк), студентів ВНЗ юридичного профілю (Н. Пасмор), спеціалістів сільського господарства (В. Дерлеменко, Г. Шемаєва), фахівців галузі фізичної культури та спорту (О. А. Андрущенко). Аналізували діяльність публічних та педагогічних бібліотек щодо забезпечення ІІ освітянських кадрів В. Бабич, А. Волинець, Т. Добко, В. Зніщенко, П. Рогова, В. Скар, Л. Черепуха та О. Чорна. Однак, у постановці ними питання відсутні аспекти, спеціально розроблювані у нашому дисертаційному дослідженні.

Джерельна база дослідження складається з груп документів: законодавчі та нормативні акти України, документи щодо створення та діяльності мережі освітянських бібліотек, наукові і науково-методичні документи з питань вивчення ІІ користувачів бібліотек, наукові розробки українських вчених,

бібліографічні документи в галузі педагогіко-психологічної проблематики, що дозволяють з'ясувати структуру та функції системи.

Важливим джерелом є документи ДНПБ як галузевого методичного центру за період її існування, концепції розвитку Бібліотеки та створення інформаційних ресурсів, плани та звіти по темах НДР тощо. Окремим джерелом є самі бібліографічні ресурси та ресурси порталів і веб-сайтів мережі. У дисертації використано матеріали експериментальних досліджень дисертантки щодо інформаційних потреб користувачів освітянської галузі.

Другий розділ „Мережа освітянських бібліотек України та вивчення науково-інформаційних потреб освітньої галузі в інформаційних ресурсах психолого-педагогічної тематики” розкриває стан бібліотечної мережі та інформаційні потреби освітян.

Базою для дослідження фахових ІІІ управлінців і науковців, проведених починаючи з 2005 р., було обрано АПН України та її науково-дослідні установи: інститути педагогіки, психології ім. Г. С. Костюка, спеціальної педагогіки, проблем виховання, педагогіки і психології професійної освіти (нині – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих), вищої освіти, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти, а також бібліотеки обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, педагогічних університетів/коледжів, наукових бібліотек системи АПН України, Львівської обласної науково-педагогічної книгозбірні. В основу методики покладено ідею створення функціонального профілю користувача бібліотеки за категоріями: ***управлінців-керівників науки, науковців, викладачів (в залежності від рівня закладу освіти).*** У якості четвертої категорії користувачів ми обрали ***бібліотекарів мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України.***

Враховувався тип діяльності респондента: наукова, науково-викладацька, управлінська, викладацька, навчальна та практична діяльність. Четверть фахівців поєднують декілька напрямів.

Анкети з відповідями одержано від 184 респондентів, із них: 7 управлінців, 52 науковця, 103 викладача, 22 бібліотекарі освітянських бібліотек. Анкета складалася з 20 питань, які були поділені на 2 блоки.

Перший блок питань (6 пунктів): *місце роботи, освіта, спеціальність, науковий ступінь, стаж за фахом, характер діяльності.*

Другий блок питань (16 пунктів) стосувався безпосередньо фахових потреб користувачів-освітян у інформаційних ресурсах і був спрямований на виявлення: основних джерел інформації за видами та типами, тематики документів, що цікавить користувачів та визначення прогалін у інформаційному ресурсі; хронології та типово-видового складу документів з оцінкою респондентами їхньої важливості і доступності; важливих засобів та форм розкриття інформаційного ресурсу; відвідування користувачами різних бібліотек тощо.

В анкетуванні взяли участь 31,1% користувачів з науковим ступенем кандидата наук та 7,6% – доктора наук. Виокремлено специфіку вчених-дослідників та спеціалістів-практиків. Вчені мають широкі орієнтири та

самостійність у пошуку, крім основної, вивчають проблематику суміжних знань та галузей науки, працюють із різними джерелами інформації, схильні користуватися реферативними журналами та іншими інформаційними виданнями.

Для фахівця-практика бажано отримувати конкретну інформацію, потрібні йому факти та відомості з допомогою посередника, який у зручній формі та визначені терміни надасть їх.

Керівники потребують комплексної інформації, що вирізняється великою динамічністю, оглядовою або конкретно-тематичною інформації.

Проведене анкетування дало змогу встановити наступне: 62,1% опитуваних займаються науковою діяльністю, 17,2% – науково-викладацькою, 10,3% – науково-практичною. Усі групи виявили значну зацікавленість у політематичному інформаційному ресурсі галузі, що свідчить про перспективність підготовки такого ресурсу, а також велику потребу у іноземній літературі.

Було встановлено рейтинг книгозбірень. На першому місці виявилася НБУВ, на другому – ДНПБ, на третьому – НПБУ, далі – бібліотеки Інституту педагогіки і психології професійної освіти (нині – Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих) та Інституту психології ім. Г. С. Костюка та інші освітянські бібліотеки.

Переважає більшість реципієнтів надавала перевагу традиційним джерелам інформації – бібліотечним картковим каталогам (75,9%), тематичним картотекам (62,1%), систематичній картотеці статей (56,3%) та рекомендаціям колег (41,4%), що було свідченням повільного втягування в інформаційні процеси. Відзначилася тенденція стрімкого зростання користування веб-сайтами: з 9% у 2005 р. до 40% у 2007 р.

За *типово-видовим складом документів* було встановлено високу *затребуваність* таких видань як: монографії, автореферати дисертацій, збірники наукових праць, матеріалам конференцій, періодичні видання, офіційні видання. Дослідження питання *використання бібліографічних посібників та реферативних баз даних* показало низький рівень через *необізнаність і недостатню їх поширеність та популяризацію у бібліотеках*.

Питання щодо *актуальності тем бібліографічного забезпечення респондентам* було запропоновано *визначити самостійно*. Була встановлена широка тематика інформаційних потреб науковців та їх міждисциплінарний характер в межах основних галузей педагогіки та педагогічної психології – теорія та історія педагогіки, методика викладання, спеціальна педагогіка, педагогіка вищої школи, педагогічна психологія, медична психологія тощо. Як *недолік* вказувалося на незначну кількість іноземної фахової наукової літератури, прогалини у комплектуванні фондів, малу екземплярність популярних видань, відсутність регіональних документів, зарубіжних анотованих видань та нових перекладів, недосконалий довідковий фонд тощо. Пріоритетними інформаційними документами науковці назвали: державні бібліографічні посібники Книжкової палати України – 40%, рекомендаційні

бібліографічні видання – 22%, джерела загальної ретроспективної бібліографії – 18%, науково-допоміжні бібліографічні посібники – 13%.

Найчисельнішою категорією опитаних користувачів є група спеціалістів, які працюють у навчальних закладах різного рівня освіти – ВНЗ, ЗНЗ. Групу викладачів можна умовно поділити відповідно до рівня навчального закладу на педагогів ВНЗ I–II р.а. та ВНЗ III–IV р.а., що мають певну різницю у інформаційних потребах. Дослідження засвідчило постійну потребу у фахових періодичних виданнях: 100% викладачів ВНЗ I–II р.а. та 85,7% викладачів ВНЗ III–IV р.а. Найбільшим попитом користуються педагогічні журнали загальнотеоретичного характеру, матеріали конференцій. Педагоги ВНЗ I–II р.а. звертаються в основному до книгозбірень своїх навчальних закладів або міських та обласних; анкетування викладачів ВНЗ III–IV р.а. засвідчило: 64,3% респондентів користуються ДНПБ; 53,6% – НБУВ.

Найактуальніші теми бібліографічних та оглядово-аналітичних документів: *професійна підготовка майбутніх вчителів, виховання молоді у ВНЗ, викладання окремих предметів, модульно-рейтингова система оцінювання, дистанційне навчання, проблеми моніторингу якості освіти, соціалізація дітей, навчання дітей з особливим потребами, соціологія читання, неперервна освіта тощо.*

Мета звернень цієї категорії користувачів до інформаційної продукції – наукова та науково-методична діяльність, самоосвітня робота над дисципліною. Викладачі ВНЗ відчували потребу в новій професійній інформації для використання у своїй науковій роботі та в навчальному процесі, половина з них пріоритетно користується науково-допоміжними й рекомендаційними бібліографічними посібниками та збірниками наукових праць інститутів педагогічної та психологічної тематики.

Однією з особливостей діяльності сучасного вчителя ЗНЗ є потреба в безперервному поповненні знань, у більшості респондентів переважає практичний характер діяльності (81,3%), частина опитаних має практично-навчальний (6,3%) та практично-управлінський (6,3%) характер роботи. Найнеобхіднішими виданнями для вчителів виявилися навчально-методичні матеріали та періодичні видання – 46,9%, офіційні та довідкові видання – 37,5%, інформаційно-бібліографічні видання – 28,1%, збірники наукових статей та наукові рекомендації – 25,0%, 20% – учбова література, 10% – науково-популярна тощо.

Більшість вчителів ЗНЗ надає перевагу ДНПБ, друге місце займають шкільні бібліотеки. Частина опитуваних надають перевагу міським та обласним бібліотекам за місцем проживання – 5 (8,6%). Вони відзначили важливе значення бібліографічних видань у своїй роботі та підтвердили їх використання.

У групі вчителів можна виділити три підгрупи, які також малі специфіку використання різних видів документів: перша – керівники шкіл (директора, завучі); друга підгрупа – організатори виховної роботи, вихователі груп подовженого дня, класні керівники та шкільні психологи; третя підгрупа – вчителі-предметники, вчителі початкових класів, керівники методичних об'єднань та факультативів.

В анкетуванні *бібліотек освітянської мережі* взяли участь 22 освітянські бібліотеки мережі МОН України та АПН України: 7 бібліотек ВНЗ III-IV р.а. педагогічного профілю, 7 бібліотек обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, 4 бібліотеки ВНЗ I-II р.а. педагогічного профілю, 3 бібліотеки наукових установ АПН України та Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека, які представляють всі типи освітянських бібліотек різних рівнів. З'ясувалося що: 22,7% книгозбірень не мають у своїх фондах бібліографічних видань; лише третина бібліотек має реферативні документи; відсутні вітчизняні оглядово-аналітичні документи психолого-педагогічної тематики; недостатньо організовано електронні ресурси, а також недосконала державна система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, особливо книгозбірень ОППО, наукових установ АПН України, ВНЗ I-II р.а.; складне фінансування бібліотек на комплектування фондів науково-довідковими виданнями тощо.

Розділ третій **„Формування бібліографічних інформаційних ресурсів педагогічної проблематики у мережі освітянських бібліотек”** розглядає питання створення моделі і розвиток галузевої системи вториннодокументних бібліографічних ресурсів, інтегрованої системи галузевих бібліографічних посібників.

З 2003 р. ДНПБ проводила значну щорічну роботу з аналізу розвитку бібліотек освітянської мережі на базі статистичних звітів про діяльність бібліотек ІІІПО і ВНЗ III-IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, що дало змогу виявити загальні тенденції розвитку бібліотек та можливості цих книгозбірень щодо створення вторинної бібліографічної продукції.

Було розроблено структурно-функціональну модель системи вторинних документів та рекомендації поповнення недостатньо розвинутих фрагментів ресурсу, підготовки бібліографічної продукції різних типів і видів з актуальних психолого-педагогічних питань, організації електронних ресурсів та доступу до них через веб-сайти бібліотек; бібліографічного інформування користувачів у режимі ВРІ, визначення кола основних наукових періодичних і продовжувальних видань й створення реферативної інформації та оглядово-аналітичних документів.

Структурно-функціональна модель системи вторинних документів конкретизувала читацьке і цільове призначення, види, типи й жанри документів відповідно до потреб педагогічної науки, а також сприяла розробці ДНПБ „Зведеного плану інформаційно-видавничої діяльності та основних заходів з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників освітянської галузі України” та формуванню бібліотеками системи бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних документів.

У 2007 р. за звітними матеріалами 33 основних освітянських книгозбірень ДНПБ було проаналізовано діяльність бібліотек ВНЗ за різними напрямками, в тому числі бібліографічної діяльності бібліотек ІІІПО та ВНЗ III-IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, а також визначено основні напрями розвитку бібліографічної діяльності.

Сьогодні серед бібліографічних показників розрізняються такі групи показників: 1) присвячені визначним датам і діячам у галузі науки, освіти і культури; 2) відображають наукову та науково-методичну діяльність ІППО та ВНЗ; 3) з історії становлення та розвитку ІППО та ВНЗ; 4) розкривають актуальні питання розвитку вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики.

Активне впровадження в інформаційно-бібліографічну діяльність комп'ютерних технологій обумовлює поступовий перехід від бібліографічних показників у традиційному вигляді до проблемно-орієнтованих баз даних.

Досвід спільної підготовки науково-допоміжних показників показав необхідність і доцільність створення корпоративних вторинних ресурсів, вирішення низки техніко-технологічних проблем, певної уніфікації технологічних рішень, прийняття ряду нормативно-методичних документів – спільних інструкцій та методичних рекомендацій; чіткий перерозподіл обов'язків між бібліотеками-партнерами, узгодження планів роботи, укладання різного роду координаційних угод між бібліотеками, взаємне інформування про роботу кожної із сторін, узгодження порядку і термінів спільних робіт, обмін необхідними матеріалами, організація конференцій, створення робочих груп для вивчення проблемних питань і розробки інноваційних проектів.

У ДНПБ затверджено зведений координаційний план діяльності бібліотек мережі МОН України та АПН України в галузі створення національної бібліографії, упорядкування біобібліографічних видань з метою уникнення дублювання; делегування відповідальності окремим бібліотекам освітянської мережі за підготовку бібліографічної продукції; розподіл тематики та обмін бібліографічними виданнями між бібліотеками мережі; створення на базі ДНПБ депозитарію вторинних документів психолого-педагогічної тематики на традиційних та електронних носіях, які готують бібліотеки мережі МОН України та АПН України.

У період з 2005 р. в Україні побачила світ значна кількість бібліографічних посібників різних типів і видів з питань педагогіки і психології, що почали складати систему, до складу якої входять поточні та ретроспективні посібники. Найбільший відсоток бібліографічних видань становлять ретроспективні показники – 93,5%, які активізувалися за останні роки, зокрема рідкісних і цінних видань; науково-допоміжні показники з актуальних питань освіти, педагогіки та психології складають окрему групу тематичних видань і становлять 32% від загальної кількості бібліографічних показників.

Сегмент біобібліографічних показників, присвячених видатним педагогам, діячам освіти та культури складає найбільшу частку серед бібліографічних видань досліджуваного періоду – 49,6%. Їх створюють ВНЗ III–IV р.а педагогічного та інженерно-педагогічного профілю.

ДНПБ започаткувала серії біобібліографічних показників „Видатні педагоги світу”, „Академіки АПН України”, „Ювіляри АПН України” та серію „Майстри бібліотечної справи України”.

Розвивається бібліографування *періодичних та продовжуваних видань*. Однак за означений період було підготовлено лише один показник змісту

фахових періодичних видань з педагогіки та психології (показчик публікацій часопису „Вища освіта України” за 2001–2005 рр.). Важливо відзначити показчик „Журнали психолого-педагогічної тематики ХІХ – початку ХХ ст. з фонду ДНПБ”.

Окрему групу бібліографічних видань складають *показники про діяльність наукових організацій* – структурних підрозділів НАПН України, ВНЗ педагогічного та інженерно-педагогічного профілю тощо, які готуються, як правило, до ювілейних дат колективів – 14,8% від загальної кількості бібліографічних показників. Ці видання відображають історичний шлях становлення та розвитку установи; наукові праці учених наукової інституції; комплекс документів з історії закладу та науковий доробок колективу.

На сьогодні існують певні прогалини та недоопрацювання з метабібліографії. Аналіз бібліографічної продукції показав відсутність фундаментальних узагальнюючих (підсумовуючих) праць із бібліографії другого ступеня.

Опрацьовано питання інтеграції галузевих бібліографічних ресурсів книгозбірень (обмін, розподіл функціональних обов’язків, спільна підготовка видань, створення електронних версій бібліографічних видань та створення депозитарію вторинних документів на традиційних та електронних носіях), було створено ресурс на сайті ДНПБ „Бібліографічна продукція мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України” та сайтах бібліотек. Недоліком залишається недостатній обмін продукцією між освітянськими бібліотеками.

Аналіз бібліографічної продукції показав, що за 2010–2014 рр. бібліотеки ВНЗ педагогічного та інженерно-педагогічного профілю активізували роботу щодо підготовки бібліографічних видань різних типів, видів та жанрів, розширилася їх змістовно-тематична спрямованість. Підготовлено та видано значну кількість бібліографічних посібників ретроспективного характеру, існує поточне бібліографічне інформування з питань педагогіки і психології. Бібліографічні посібники мають високий інформаційний потенціал, диференційовано забезпечують фахові потреби освітян. Сьогодні існує понад тисячу, підготовлених в галузі, бібліографічних показників.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності ДНПБ стало **створення електронних ресурсів вторинних документів**, зокрема зведених каталогів, бібліографічної продукції з актуальних питань педагогіки.

У 2011–2013 рр. реалізовано завдання створення на веб-порталі ДНПБ України єдиної точки доступу до галузевої фахової інформації всіх учасників освітнього процесу та інтегрування інформаційних ресурсів в електронній формі в електронну бібліотеку галузевого спрямування на корпоративних засадах. Створено веб-портал ДНПБ (www.dnpb.gov.ua); для каталогізації обрано САБ ІРБІС; сформувався електронний каталог (ЕК), доступний користувачам у веб-модулі й реалізований на засадах розподіленої каталогізації; розпочато роботу щодо організації повнотекстових баз даних (БД); здійснювалося бібліографічне обслуговування користувачів через

віртуальну довідку; створювалися віртуальні інформаційно-бібліографічні ресурси тощо.

Аналіз статистичних даних свідчить, що портал ДНПБ на сьогодні є активно відвідуваним: якщо 2006 р. сайтом зазначеної установи скористалися 8 тис. відвідувачів, то впродовж 2014 р. – уже понад 180 тис. користувачів.

Бібліотечно-каталожні електронні посібники представлено ЕК бібліотеки, що почав формуватися з 2004 р. у програмі MARK-SQL, а з 2006 р. – у САБ ІРБІС за допомогою модуля Web ІРБІС, що розміщений на веб-порталі ДНПБ. Він складається з таких баз даних (БД): „Книги”, „Періодика”, „Рідкісні книги”, „Бібліотечна справа”, „Сухомлиністика”, „Галузева реферативна база” тощо; імідж-каталогу генерального алфавітного каталогу (понад 230 тис. карток). Зведені БД (далі – ЗвБД) на порталі книгозбірні представлені: БД дисертацій із питань освіти, педагогіки й психології, БД збірників наукових праць та БД передплачених фахових періодичних видань освітянських бібліотек України.

На 01.01.2015 р. у створенні ЗвБД дисертацій беруть участь бібліотеки Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих, Інституту професійно-технічної освіти, бібліотека ім. А. Ф. Залевської Інституту психології ім. Г. С. Костюка), у фондах яких зберігається понад 2200 прим. дисертацій; бібліотеки ВНЗ із різних регіонів України (Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Маріупольський державний університет, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова та Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків) та ін.).

Бібліографічні науково-допоміжні й рекомендаційні покажчики ДНПБ, які нині представляють понад сотні видань, розміщуються на веб-порталі бібліотеки, у спеціальних розділах рубрики „Бібліографічна продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського”. Водночас бібліографічна продукція ДНПБ представлена в Науково-педагогічній електронній бібліотеці України (далі – НПЕБ) у розділі „Вторинна бібліографічна продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського”, розпочато розділ „Бібліографічна продукція мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України”.

Аналіз сайтів мережі освітянських книгозбірень засвідчив, що власна бібліографічна продукція в повному тексті представлена лише на сайтах 18 бібліотек ВНЗ III–IV р.а. Бібліотеки включаються в національну систему реферування, однак повільно організують доступ до світових електронних реферативних баз даних.

Нині бібліотеки активно послуговуються можливостями вебліографії. 2012 р. здійснено науково-організаційну роботу щодо формування оптимальної структурованої системи пошуку серед освітніх інформаційних систем і сайтів, створено новий підрозділ Навігатора – „Повнотекстові електронні журнали іноземними мовами” з питань освіти, педагогіки та психології; мовознавства й філології; бібліотекознавства, бібліографознавства. З метою інформаційного

забезпечення віддалених користувачів із 2008 р. почала діяти „Віртуальна бібліографічна довідка ДНПБ”.

Подальший розвиток інтегрованих галузевих інформаційних ресурсів на веб-порталі ДНПБ спрямований на активізацію взаємодії бібліотек мережі щодо обміну бібліографічною продукцією в електронній і традиційній формах, створення окремої спеціальної БД, яка буде відображати традиційні та електронні бібліографічні ресурси як власної генерації, так і книгозбірень-партнерів.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

У дисертації досягнуто мету вивчення інформаційних потреб та розвитку системи бібліографічних ресурсів педагогічної проблематики, розроблено засади забезпечення інформаційних потреб користувачів бібліотек освітянської галузі України у бібліографічній інформації, які відображено у наступних висновках.

1. Тема дисертації у запропонованій постановці питання не досліджувалася, обрана джерельна база дослідження є репрезентативною для отримання достовірних результатів.

2. Із створенням НАПН України та ДНПБ починається новий етап у розвитку бібліотечної системи освітньої галузі, координації інформаційної та науково-методичної діяльності, створення галузевого інформаційного ресурсу як в традиційній формі, так і як зведеного електронного ресурсу в галузі бібліографічної, реферативної та інформаційно-аналітичної діяльності, що було покладено на ДНПБ. Впродовж декількох років було створено низку концептуальних документів, спрямованих на розвиток координації та об'єднання інформаційної діяльності бібліотек мережі, створення інтегрованого інформаційного ресурсу.

3. Розроблено методичку аналізу ІІ освітян, яка орієнтувалася на створення функціонального профілю вченого педагогічної галузі, базувалася на визначенні інформації про особу та її діяльність, спрямована на виявлення його ІІ, ступеня задоволення ІІ в бібліографічних, реферативних та інформаційно-аналітичних документах. Здійснене анкетування основних категорій: науковців, управлінців, викладачів ВНЗ педагогічного профілю, педагогів ЗНЗ, та додаткове вивчення потреб спеціалістів освітянських бібліотек враховувало значимість виду педагогічної діяльності фахівця та тип установи, де він працює (за 6 параметрами). За 16 параметрами визначалась специфіка їх інформаційних потреб у документах різного характеру в залежності від типу його діяльності.

4. Зафіксовано постійну потребу усіх категорій освітян у широкому тематичному та видовому складі документів, що охоплює в принципі структуру психолого-педагогічного знання в цілому, що є особливістю освітньої галузі, яка організує процес навчання по всіх аспектах педагогічної теорії та практики, виявлено потреби в реферативних та оглядово-аналітичних матеріалах. Однак, з'ясовано невисокий рівень користування бібліографічними виданнями, недостатню представленість у фондах бібліографічної інформації,

недостатній рівень популяризації існуючих видань та електронних ресурсів, нагальну потребу в координації та організації корпоративної діяльності при підготовці актуальних для галузі видань.

5. Анкетування засвідчило також недостатній рівень інформаційної компетентності науковців і практиків освітянської галузі, їх недостатню обізнаність у бібліографічних ресурсах, відсутність коректного користування вторинною бібліографічною продукцією, недостатність інформаційної грамотності, слабка знання щодо користування електронними ресурсами науково-довідкового характеру, а також недостатню обізнаність бібліотечних працівників щодо складу інформаційного ресурсу, потребу в розширенні доступу до існуючих інформаційних мереж.

6. Створено бібліотечно-бібліографознавчу модель структури інформаційної системи бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних ресурсів у традиційному і електронному вигляді, що має на меті побудову інтегрованого електронного ресурсу і спонукала на перегляд діяльності бібліотек мережі, створення щорічних планів випуску бібліографічної продукції та вироблення єдиних методологічних та методичних засад побудови зведеного електронного ресурсу.

7. Науково-організаційні та науково-методичні засади формування системи бібліографічних документів педагогічної тематики й інтегрованих електронних ресурсів різних видів у галузевому масштабі спиралися на низку концепцій, створених у ДНПБ: „Концепцію створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського”, „Концепцію науково-педагогічної електронної бібліотеки ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського”, „Концепцію веб-порталу ДНПБ України як єдиної точки доступу до галузевих інтегрованих ресурсів”, а також принципи спільної діяльності, обміну та кооперації між ДНПБ й провідними освітянськими бібліотеками щодо формування інтегрованих електронних ресурсів різних видів, зведених баз даних, а також на забезпечення низки книгозбірень програмним забезпеченням САБ ІРБІС-64.

8. За період 2003–2014 було визначено потребу у систематичному наповненні ресурсу, створено бібліографічні науково-допоміжні і рекомендаційні покажчики, які нині представляють понад сотні видань на веб-порталі ДНПБ, яка перетворюється на депозитарій бібліографічної продукції галузі. Створюється науково-педагогічна електронна бібліотека ДНПБ, єдина база даних бібліографічних документів освітянських бібліотек, організовано веб-портал ДНПБ з мережевим доступом до інформації педагогічної проблематики, створюваних у ДНПБ та мережі освітянських бібліотек, організовано „Об’єднану віртуальну довідкову службу”, до складу якої входять 17 книгозбірень, розвивається реферативний та оглядово-інформаційний ресурс. На черзі – завдання об’єднання ресурсу книжкових віртуальних виставок різного профілю. Тим самим створено основні засади та реалізовано на практиці створення інтегрованої системи бібліографічних ресурсів освітянських бібліотек України, завдяки координації та інтеграції ресурсів забезпечено її постійний розвиток.

Основні положення дисертації викладені в таких публікаціях:

Статті у фахових виданнях

1. *Пономаренко Л. О.* Науково-бібліографічна система видань з психолого-педагогічної тематики у контексті реформування освіти України / Лариса Пономаренко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2008. – Вип. 22. – С. 55–62.

2. *Пономаренко Л. О.* Стратегічні напрями оглядово-аналітичної діяльності у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Лариса Пономаренко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – Вип. 25. – С. 36–46.

3. *Пономаренко Л. О.* Аналіз системи бібліографічних видань України з питань педагогіки і психології (2005–2009 рр.) / Лариса Пономаренко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2011. – Вип. 31. – С. 63–75.

4. *Пономаренко Л. О.* Бібліографічне забезпечення досліджень науково-педагогічної діяльності М. І. Пирогова у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / Л. О. Пономаренко // Українська біографістика = Biographistica Ukrainica : зб. наук. пр. Ін-ту біогр. дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : [б. в.], 2012. – Вип. 9. – С. 36–43.

5. *Пономаренко Л. О.* Створення інтегрованого галузевого інформаційно-бібліографічного ресурсу у провідних бібліотеках МОН України і НАПН України та його розвиток // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2015. – № 1. С. Видання внесено до Російського індексу наукового цитування (РІНЦ).

6. *Пономаренко Л. О.* Електронні бібліографічні ресурси Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у формуванні національного інформаційного простору // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Електронні інформаційні ресурси. Збірка наукових праць / [відп. ред. Г. В. Боряк]. – Київ: НАН України, Інститут історії України, 2015. – Число 25. – С. 103–114. Видання внесено до Російського індексу наукового цитування (РІНЦ).

7. *Пономаренко Л. О.* Внесок Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у розвиток бібліографічних ресурсів психолого-педагогічної тематики: традиції та інновації / Л. О. Пономаренко // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту. Сер. : Бібліотекознавство. Книгознавство. – Кам'янець-Подільський, 2008. – Вип. 1. – С. 116–121.

Наукові видання

8. *Пономаренко Л. О.* Бібліотечно-інформаційне забезпечення освітянської галузі України / [Рогова П. І., Яценко О. М., Пономаренко Л. О.] // Біла книга національної освіти України / НАПН України ; за заг. ред.

В. Г. Кременя ; [авт. колектив: Алексєєнко Т. Ф., Аніщенко В. М., Луговий В. І. та ін.]. – Київ : Інформ. системи, 2010. – Розд. 1, [підрозд.] 1.17. – С. 114–123.

9. *Пономаренко Л. О.* Електронні бібліографічні ресурси Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в інформаційному просторі: стан та проблеми розвитку / Л. О. Пономаренко // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського.: зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Вип. 4 : Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2014. – С. 76–84.

Матеріали і тези конференцій

10. *Пономаренко Л. О.* Потреби освітян у інформаційних документах психолого-педагогічної тематики / Л. Пономаренко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 трав. 2007 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, М-во культури і туризму України, Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтва, Ін-т держ. упр. та інформ. діяльності. – Київ, 2007. – С. 116–119.

11. *Пономаренко Л. О.* Становлення та розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / Л. О. Пономаренко // Наукові праці Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ : Пед. думка, 2010. – Вип. 2 : Всеукраїнський інформаційний ресурс з психолого-педагогічних питань та освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. – С. 241–250.

12. *Пономаренко Л. О.* Стан та проблеми забезпечення вітчизняної педагогічної науки і освіти світовою реферативною інформацією / Л. О. Пономаренко // Програмне забезпечення у сфері освіти і науки: матеріали конф., 12–13 трав. 2010 р. / М-во освіти і науки України, НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.]. – Київ, 2010. – С. 87–89.

13. *Пономаренко Л. О.* Біобібліографічні видання серії „Видатні педагоги світу” в інноваційному розвитку вітчизняної педагогічної науки і освіти / Пономаренко Л. О. // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали VII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, 16 берез. 2012 р. / Держ. наук. с.-г. б-ка [та ін.]. – Київ, 2012. – С. 271–273.

14. *Пономаренко Л. О.* Інновації та досвід Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у створенні електронних бібліографічних ресурсів // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 21–23 жовтня 2014 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського [та ін.]. – Київ, 2014. – С. 485–489.

АНОТАЦІЇ

Пономаренко Л. О. Інформаційні потреби педагогічної науки та розвиток системи бібліографічних ресурсів освітянських бібліотек України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2015.

Досліджено систему бібліографічних ресурсів освітянських бібліотек МОН України та Національної академії педагогічних наук України, роль Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського у розвитку бібліотечної системи освітньої галузі, координації інформаційної та науково-методичної діяльності, створенні галузевого інформаційного ресурсу як у традиційній формі, так і як зведеного електронного ресурсу в галузі бібліографічної, реферативної та інформаційно-аналітичної діяльності.

Розроблено методику аналізу інформаційних потреб освітян, орієнтовану на створення функціонального профілю діяльності вченого, управлінця, викладача ВНЗ та шкіл, фахівця педагогічної галузі та освітянських бібліотек, яка базувалася на визначенні інформації про особу та її діяльність, виявленні потреб у бібліографічних, реферативних та інформаційно-аналітичних документах.

Визначено концептуальні засади формування в галузевому масштабі системи бібліографічних документів педагогічної тематики та інтегрованих електронних ресурсів, принципи та шляхи побудови системи бібліографічних ресурсів й створення інтегрованої інформаційної системи бібліографічної інформації педагогічної науки, шляхи реалізації, сучасний стан і перспективи розвитку системи.

Ключові слова: бібліографічні ресурси педагогічної науки, бібліографічні джерела, системи бібліографічних ресурсів України, інформаційні потреби освітян, мережа освітянських бібліотек.

Пономаренко Л. А. Информационные потребности педагогической науки и развитие системы библиографических ресурсов образовательных библиотек Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.03 – книговедение, библиотековедение, библиографоведение. – Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского. – Киев, 2015.

Диссертация посвящена исследованию системы библиографических ресурсов образовательных библиотек Министерства образования и науки Украины и Национальной академии педагогических наук Украины, определяющей роли Государственной научно-педагогической библиотеки им. В. А. Сухомлинского НАПН в развитии библиотечной системы образования,

координации информационной и научно-методической деятельности, создании отраслевого информационного ресурса, как в традиционной форме, так и в качестве сводного электронного ресурса в области библиографической, реферативной и информационно-аналитической деятельности.

Разработана методика анализа информационных потребностей педагогов, ориентированная на создание функционального профиля ученого, управленца, преподавателя вузов и школ, специалиста педагогической отрасли и образовательных библиотек, который базировался на определении профессиональной информации о лице и его деятельности, выявлении потребностей в библиографических, реферативных и информационно-аналитических документах.

Комплексное анкетирование определило основные потребности всех категорий в тематическом наполнении и видах научно-вспомогательных источников, в области различных направлений психолого-педагогического знания, в реферативных и обзорно-аналитических материалах; выявило недостаточный уровень использования библиографических изданий и подготовки библиотеками новых актуальных библиографий, потребность в популяризации знания, координации и организации создания корпоративного электронного ресурса, ресурса в области библиотечной системы педагогической науки, а также работы в области повышения информационной грамотности пользователей информации и библиотекарей.

Рассмотрены развитие традиционного библиографического ресурса в области педагогической проблематики, научно-вспомогательные и рекомендационные указатели, виды указателей по направлениям науки, тематическое наполнение ресурса.

Определены концептуальные основы решения этих задач путем формирования в отраслевом масштабе системы библиографических документов педагогической тематики и интегрированных электронных ресурсов, принципы и пути научно-методического обеспечения деятельности в этой области, координации библиотек и построения системы библиографических ресурсов различного вида и тематической направленности. Раскрыты методы и пути создания интегрированной электронной информационной системы библиографической информации педагогической науки в Украине, современную структуру и состояние ресурсов на веб-порталах и сайтах библиотек, перспективы развития системы.

Ключевые слова: библиография украинского библиографоведения, библиографические ресурсы педагогической науки, библиографические источники, библиографический знания, информационные потребности педагогов, системы библиографических ресурсов Украины, сеть образовательных библиотек.

Ponomarenko L.O. Informational needs of pedagogical science and development of the system of bibliographic resources of educational libraries of Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of Social Communications sciences, speciality 27.00.03 – Book, library, bibliography sciences. V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. – Kyiv, 2015.

Investigation of the system of bibliographic resources of educational libraries of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, the role of the V.O. Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library in the development of the library system in the field of education, coordination of informative and research and methodological activities, creation of branch information resource both in traditional form and as an integrated electronic resource in the field of bibliographic and abstracting activities and information analysis was carried out.

Educators' information needs analysis technique was developed, focused on creation of the functional activity profile of a scientist, manager, professor, teacher, specialist in the field of pedagogies and educational libraries, which was based on determination of information about the person and his/her activities, identifying the needs in bibliographic, abstract and information and analytical documents.

Conceptual principles of organization of the branch-wide system of pedagogical bibliographic documents and integrated electronic resources were defined, as well as the principles and ways of forming-up the system of bibliographic resources and creating the integrated information system of bibliographic information of the pedagogical science, ways of implementation, current state and prospects of the system development.

Key words: bibliographic resources of the pedagogical science, bibliographic sources, systems of bibliographic resources of Ukraine, educators' information needs, network of educational libraries.